

КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

І. В. Приходько

**ІНСТИТУТ ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ
ТА ЙОГО МІСЦЕ В ПОДАТКОВОМУ ПРАВІ**

Монографія

Київ
2018

**УДК 347.73(477)
П 75**

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Київського міжнародного університету,
(протокол № 9 від 26.04.2018 р.)

Рецензенти:

Дмитрик Ольга Олександрівна – професор кафедри фінансового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор

Рядінська Валерія Олександрівна – начальник лабораторії правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Приходько І. В.

П 75 Інститут податкової амністії та його місце в податковому праві : монографія / І. В. Приходько. – Київ, Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 220 с.

ISBN 978-966-916-575-6

В монографії досліджується інститут податкової амністії та його місце в податковому праві. Проаналізовано теоретико-правові основи податкової амністії, надано правову характеристику податкової амністії як інституту податкового права, визначено основні напрями розвитку інституту податкової амністії.

Монографія може бути корисною для науковців, викладачів, аспірантів, студентів юридичних вищих навчальних закладів, а також для всіх, хто цікавиться податковими амністіями як інститутом податкового права.

УДК 347.73(477)

ISBN 978-966-916-575-6

© Київський міжнародний університет, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ	
1.1. Інститут амністії в праві	7
1.2. Загальні положення інституту податкової амністії та його місце в податковому праві на сучасному етапі.....	47
1.3. Співвідношення податкової амністії з іншими видами економічних амністій та податковим компромісом	73
Розділ 2. ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ ЯК ІНСТИТУТУ ПОДАТКОВОГО ПРАВА	
2.1. Класифікація податкових амністій	105
2.2. Правова форма податкових амністій.....	113
2.3. Податково-правовий статус суб'єктів правовідносин, що виникають при оголошенні та реалізації податкових амністій	126
Розділ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПОДАТКОВОЇ АМНІСТІЇ	
3.1. Особливості правового регулювання податкових амністій в зарубіжних країнах	145
3.2. Правовий аналіз та перспективи проведення податкових амністій в Україні	166
ВИСНОВКИ.....	182
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	194

ВСТУП

Гуманізм є основним принципом розвитку сучасного демократичного суспільства. Одним із проявів гуманізму є інститут амністії, який сформувався у кримінальному законодавстві як акт державного милосердя у вигляді звільнення від відповідальності осіб, що вчинили злочини. Втім генезис цього інституту призвів до того, що у сучасній практиці правового регулювання амністія застосовується й у інших галузях права, в тому числі в податковому праві.

Кризові явища у світовій економіці загострили проблему пошуку додаткових заходів, спрямованих на залучення до легальної економіки додаткових коштів, що обумовило проведення податкових амністій у багатьох країнах (США, країнах ЄС, РФ тощо), де їх оголошення та реалізація призводили як до позитивних наслідків (поповнення державного бюджету, корегування недоліків та помилок в існуючій системі оподаткування, відновлення податкової дисципліни, збільшення бази оподаткування), так і до негативних (дестабілізації відносин у податковій сфері, збільшення неплатників податків, інтерпуральної дискримінації). Досягнення позитивних результатів податкових амністій обумовлювалося детальним розробленням правового регулювання умов та процедури проведення таких амністій, створенням привабливих стимулів для скористання нею, посиленням відповідальності за порушення податкового законодавства та іншими умовами.

На сьогодні економіка України перебуває у складних умовах через воєнні події на сході країни, необхідність підтримання банківської системи, забезпечення розвитку обороноздатного комплексу, фінансування боргових та виконання значного кола соціальних зобов'язань, що загострює необхідність мобілізації коштів до бюджету. З метою поповнення державного бюджету в 2014 році в Україні був реалізований податковий компроміс – режим звільнення від

юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за заниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 року з урахуванням строків давності, що фактично становив податкову амністію, результати якої не досягли очікуваної мети (податковим компромісом скористалося 0,5% платників податків – юридичних осіб, а до бюджету надійшло лише 2,6% очікуваних сум надходжень від його реалізації).

Останнім часом в Україні знову лунають пропозиції проведення податкової амністії й необхідності його законодавчого забезпечення. Нині національне податкове законодавство не містить ані визначення податкової амністії, ані основ правового регулювання умов та процедури таких амністій.

У теоретичній площині інституту податкової амністії також не приділено достатньої уваги. Незважаючи на значний науковий доробок щодо дослідження інституту амністії як міжгалузевого правового інституту (роботи І. Бараннікової, І. Васильєвої, Р. Дзидзоєва, М. Дурманова, О. Житного, К. Задой, С. Зельдової, О. Зеленцова, В. Квашиса, В. Комарицького, А. Лисеюка, П. Люблінського, В. Маляренка, І. Марогулової, А. Музики, О. Осяка, П. Ромашкіна, Т. Синцової, О. Совгирі, С. Сотнікова, О. Чепелюк, В. Шкелебея, С. Школи та інших), проблеми податкової амністії нечасто ставали об'єктом наукового пошуку в доробку українських авторів.

Серед зарубіжних авторів, які приділяли увагу аналізу цього феномену, необхідно виділити Дж. Алма, В. Бека, Т. Белову, Л. Вайлда, Дж. Дубина, Л. Граетза, Дж. Ескета, Н. Зейслера, Р. Зекхаузера, Д. Кастильо, А. Кассона, Х. Леонарда, К. Марчеса, П. Олівера, Н. Протопопову, І. Соловйова, И. Сталдера, И. Флора, Л. Франзоні, О. Шарапову, Е. Чамберліана та інших. Проте в вітчизняній науці податкового права інститут податкової амністії досі не ставав об'єктом комплексного самостійного дослідження, його окремі аспекти та співвідношення з категоріями «амністія капіталу» та «податковий компроміс» розглядали у своїх роботах В. Білоус, І. Безпалько,

Л. Воронова, Д. Гетьманцев, І. Заверуха, Р. Каленяк, М. Кармаліта, І. Криницький, М. Кричевський, М. Кучерявенко, О. Лукашев, Н. Литвін, Р. Насіров, О. Орлюк, О. Палій, О. Полянничко, Н. Поплевічева, В. Рядінська, П. Селезень, Є. Смичок, І. Трубін та інші науковці. Незважаючи на це, недостатньо дослідженою залишається проблема визначення поняття і ознак податкової амністії з огляду на ознаки амністії як міжгалузевого інституту, його місця в податковому праві, правової форми податкової амністії, податково-правового статусу суб'єктів правовідносин, що виникають при оголошенні та реалізації податкової амністії. До сьогодні не розроблено єдиного підходу до співвідношення податкових амністій з іншими видами економічних амністій, амністією капіталів та податковим компромісом, що призводить до різного тлумачення цих понять у теорії податкового права, їх ототожнення та невірному використанні як у наукових роботах, так і в нормативно-правових актах. Крім цього, у аспекті оцінювання перспектив проведення в Україні податкових амністій потребує аналізу зарубіжний досвід з цього питання з метою визначення умов ефективності їх проведення. Усе зазначене вище й обумовило актуальність та новизну теми дослідження.